

Academische filosofie is ijdeltwitterij

Geen relevante filosofie zonder praktische toepasbaarheid. Vindt filosoof Hans Harbers. Niet langer wil hij onderzoek doen. Pleidooi voor maatschappelijk los-denken.

Enige tijd geleden kreeg ik een artikel onder ogen van een collega-filosoof, waarin hij onomstotelijk meende te bewijzen dat de notie van universele rechten van de mens volstrekt onzinnig is, want een conceptuele onmogelijkheid. Ik vroeg hem of hij de voorzitter van de Verenigde Naties al had gebeld om kond te doen van dit verbijsterende maar logisch gezien volstrekt dwingende inzicht.

Hij keek me enigszins verdwaasd aan, totaal niet begrijpend wat ik bedoelde – noch de ernst van mijn grapje, noch de grap van mijn ernst. Dat had er toch helemaal niks mee te maken, de politiek van de VN?! Het ging hier om een wetenschappelijke, logisch-conceptuele analyse – goed voor een artikel in een internationaal, dubbelblind gereviewed A+ tijdschrift met een hoge citatie- en impactscore. *Top of the bill*, dus.

Volgens Sjoerd de Jong (in *Mens&*, vorige week) is dit het onvermijdelijke gevolg van de verzelfstandiging van de filosofie tot een apart vak, met eigen theoretische problemen. Niks mis mee, zolang filosofen maar blijven denken, zo stelt hij. Dat er zo een kloof is ontstaan tussen de academische vakfilosofie die niemand leest en de populaire filosofie van de levenskunst die zo goed in de markt ligt, moeten we kennelijk maar op de koop toe nemen.

Toch maar liever niet, dunkt me! Die kloof is namelijk fataal voor beide. Als de academische filosofie haar maatschappelijke zuurstoftoevoer verliest, stikt ze in haar eigen geneuzel. En als de populaire filosofie niet meer wordt onderworpen aan de ransel van het wetenschappelijk redeneren, ontaardt ze in een stapel semi-therapeutische troostboeken.

Filosofie is in mijn ogen interessant als het een dwars perspectief levert op maatschappelijke, politieke, levensbeschouwelijke of anderszins prangende vraagstukken – een vorm van dwars-denken en los-denken, los van vastgeroeste kaders, weg van platgetreden paden. Filosofie is als een kist, gevuld met gereedschappen (concepten, theorieën, gedachten),

om die vraagstukken op verrassende wijze opnieuw te versleutelen

Dit vereist in de eerste plaats grondige kennis van en vooral ook interesse voor de alledaagse realiteit. Hoe en waar doen die vraagstukken zich voor? Door wie worden ze op welke wijze gepercipieerd? Filosofen die niet goed geïnformeerd zijn, schieten hun doel bij voorbaat voorbij. En omgekeerd, als die filosofen dan eenmaal aan de haal zijn gegaan met die maatschappelijke vraagstukken moeten de resultaten daarvan weer terugvertaald worden naar die alledaagse praktijken. Immers, theorieën en begrippen krijgen pas betekenis in hun gebruik, aldus William James, een van de grondleggers van het filosofisch pragmatisme. Als er geen handelingen mee verbonden zijn, blijven ze volstrekt betekenisloos – ijdeltwitterij van filosofische luchtflitsers.

En dat is wat ik steeds meer zie binnen de muren van de academische filosofie. Het probleem is niet dat filosofen niet de juiste thema's zouden behandelen. Dat doen ze wel. Het draait in de filosofie altijd weer om het ware, het goede en het schone – en alles wat daarmee te maken heeft. Maar de wijze waarop dat gebeurt, daar wreekt zich de academisering van de filosofie. Vakfilosofen zijn vaak alleen nog geïnteresseerd in de inhoud van hun gereedschapskist – niet meer in het maatschappelijk gebruik ervan. Ze schuiven elkaar intern gerichte, filosofische puzzels toe, losgezongen van elke praktische context. *Footloose philosophy* noem ik dat – filosofie die niet meer met de poten in de modder staat, maar een eigen universum heeft gecreëerd.

Eén van de oorzaken hiervan is de eenzijdige nadruk op internationaal publiceren in zogenaamde top-tijdschriften, die alleen door collega-filosofen worden gelezen. Hoezeer er vanuit beleidskringen ook wordt aangedrongen op maatschappelijke relevantie ('valorisatie van kennis', heet dat in jargon), wie carrière wil maken in de academische filosofie moet vooral in dat navelstarende circuit meedraaien. Elke poging een link te leggen met de alledaagse realiteit is verloren tijd en energie, want telt niet mee. En dan maar mopperen op de geringe kwaliteit van die niet-academische, populaire filosofie.

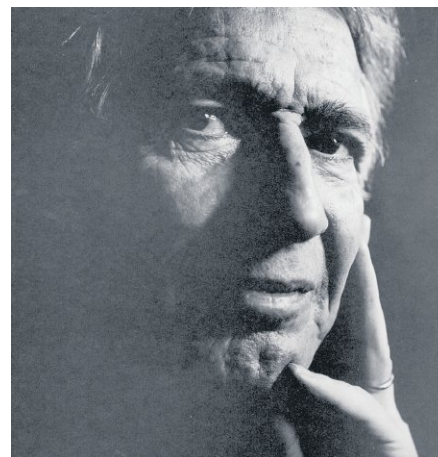
Eigen schuld, dikke bult. Doe er liever wat aan.

Hans Harbers

Deeltijd-docent aan de Universiteit Groningen, Faculteit Wijsbegeerte. Geeft alleen nog onderwijs, nam ontslag voor het onderzoeksdeel van zijn aanstelling en is nu freelance moderator en organisator van debatten en andere intellectuele activiteiten.

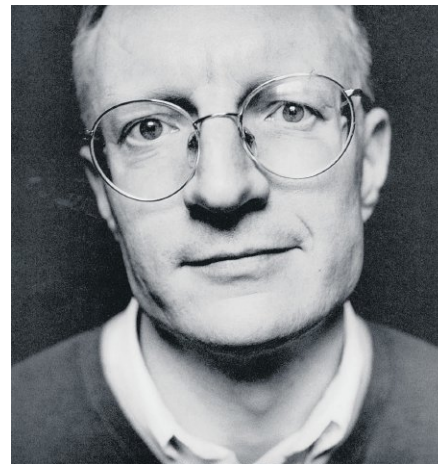
Drie denkers uit de internationale top

Sjoerd de Jong besprak vorige week het boek *Philosophers* van de Amerikaanse fotograaf Steven Pyke: portretten van 100 vooraanstaande filosofen die, naast hun foto, in 50 woorden toelichten wat de kern van hun werk vormt. Drie voorbeelden:

Paul Horwich (1947), analytisch filosoof, onderzoekt theorieën over taal en waarheid. In zijn bekendste werk, *Truth* (1990), verdedigt hij een minimalistische opvatting van het begrip waarheid

Jerry Fodor (1935), filosoof en cognitieve wetenschapper, maakte naam met een omstreden functionalistische theorie van de geest en de taal van gedachten

Timothy Williamson (1955), specialist in logica en taal filosofie, maakte naam met zijn werk op het gebied van de afbakening van vage begrippen als kaal of mager